Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સોવિયેત સંઘ શાંતિ અર્થે શા માટે લડે છે

ઈ. તાર્લે

સોવિયેત સંઘની વિજ્ઞાનોની એકેડમીના સભ્ય

ભારતમાં તાસના પ્રતિનિધિ દ્વારા પ્રકાશિત

નવી દિલ્હી ૧૯૫૪.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

oundat

ukul

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ओ३म्

पुस्तक संख्या.......

पञ्जिका संख्या.......

पुस्तक पर सर्व प्रकार की निशानियां लगाना वर्जित है। कोई सज्जन पन्द्रह दिन से अधिक देर तक पुस्तक अपने पास नहीं रख सकते। अधिक देर तक रखने के लिये पुनः आज्ञा प्राप्त करनी चाहिये।

કિંમત ૧૨ આના

સનલાઈટ પ્રિંટર્સ, દિલ્હી

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સોવિયેત સંઘ

શાંતિ અર્થે શા માટે લડે છે

ઈ. તાર્લે

સોવિયેત સંઘની વિજ્ઞાનોની એકેડમીના સભ્ય

ભારતમાં તાસના પ્રતિનિધિ દ્વારા પ્રકાશિત

નવી દિલ્હી ૧૯૫૪.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri
गुरुकुल ग्रन्थालय काँगड़ी
30883

વિષય-સૂચી

		પૃષ્ઠ
૧	સોવિયેત સંઘની વિદેશનીતિની સામાન્ય રૂપરેખા ...	૧
૨	દગાખોર યોજનાઓની નિષ્ફળતા	૯
૩	યુદ્ધમાંથી કોણ નફો કરે છે?	૧૩
૪	સરખામણીથી શીખાતી બાબતો	૧૯
૫	યુદ્ધ-માનવતા વિરુદ્ધ સૌથી મોટો અપરાધ ...	૨૭
૬	સાર	૩૧

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

એકેદેમીશ્યન ઈવગેની તાર્લે

અગ્રગણ્ય સોવિયેત ઇતિહાસકાર એકેદેમીશ્યન ઈવગેની તાર્લે ૧૮૭૫માં નિકોલાયેવ (યુક્રેન)માં જન્મ્યા હતા. કીવ વિદ્યાપીઠમાં અભ્યાસ કરીને એમણે ૧૯૦૧માં એમ. એ. ની ડીગ્રી સંપાદન કરી. ડીગ્રી માટેના એમના મહાનિબંધનો વિષય હતોઃ "થોમસ મૂરના, તેના સમયની બ્રિટનની આર્થિક પરિસ્થિતિ અંગેના, સામાજિક વિચારો." "ક્રાંતિકારી જમાનામાં ફ્રાંસનો કામદાર વર્ગ" નામના તેના બે ગ્રંથોએ તેમને ૧૯૦૯માં ડોકટરી ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરાવી. ૧૯૨૨માં ઈ. તાર્લેને સોવિયેત સંઘના વિજ્ઞાનોના વિદ્યાલયના પૂરક સભ્ય પદે અને ૧૯૨૭માં સભ્ય પદે ચૂંટવામાં આવ્યા હતા.

ઈ. તાર્લે ૧૯૦૩થી લેનિનગ્રાદ (સેન્ટ પીટર્સબર્ગ), મોસ્કો અને તાર્તુ (દોર્પત)ની વિદ્યાપીઠોમાં લેકચરર છે. તેઓ અનેક વૈજ્ઞાનિક કૃતિઓના લોકપ્રિય વિજ્ઞાનનાં પુસ્તકોના તથા પશ્ચિમ યુરોપના ઇતિહાસના જુદા જુદા પ્રશ્નોના લેખોના કર્તા છે. એમની ઘણી કૃતિઓના યુરોપની મુખ્ય ભાષાઓમાં અનુવાદ થયા છે. અને યુરોપ તથા અમેરિકાના દેશોમાં તેની અનેક આવૃતિઓ થઈ છે.

એમના સૌથી વિશેષ જાણીતા પુસ્તકોમાં "યુરોપ ખંડની નાકાબંધી" અને બીજાં, નેપોલીઅનના જમાનાને લગતાં "નેપોલીઅન", "નેપોલીઅનની રશિયા પરની ચઢાઇ" વગેરે છે. બીજા વિશ્વ યુદ્ધ દરમ્યાન ઈ. તાર્લે એ "ક્રીમિયાનું યુદ્ધ" (બે ભાગ) પ્રકટ કર્યું. આ કૃતિનાં પ્હેલા ભાગે એમને સ્તાલિન પારિતોષિક અપાવ્યું. ઈ. તાર્લેને

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

બીજું સ્તાલિન પારિતોષિક "રાજદ્વારી કુનેહનો ઇતિહાસ" નામના મૂળભૂત ગ્રંથના સહ-કર્તા તરીકેના તેમના ફાળા બદલ મળ્યું હતું.

એકેડેમીશ્યન ઈ. તાર્લે સોર્બોનના ઐતિહાસિક વિજ્ઞાનોના, ઓસ્લોની વિદ્યાપીઠના, પ્રાગની ચાર્લ્સ વિદ્યાપીઠના તથા અલ્જીરિયાની વિદ્યાપીઠના માનદ્ ડોકટરની ડીગ્રી ધરાવે છે. તેઓ નોર્વેની વિજ્ઞાનોની એકેડેમીના સભ્ય, બ્રિટનની ઇતિહાસ, તત્વજ્ઞાનને ભાષાશાસ્ત્ર વિજ્ઞાનોની ઉન્નતિની એકેડમીના પૂરક સભ્ય અને બીજી અનેક વૈજ્ઞાનિક સંસ્થાઓ અને સમાજના સભ્ય છે.

૧૯૪૨માં એકેડેમીશ્યન ઈ. તાર્લેને જર્મન ફાશીસ્ટ હુમલાખોરો અને તેમના મળતિયાઓના ગુનાઓ નક્કી કરવા અને તેની તપાસ કરવા તથા તેમણે કરેલી નુકસાનીનો અંદાજ તૈયાર કરવા માટેના સોવિયેત સંઘના રાજ્ય અસાધારણ પંચના એક સભ્ય તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

ઈ. તાર્લે સોવિયેત શાન્તિ સમિતિના સભ્ય છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

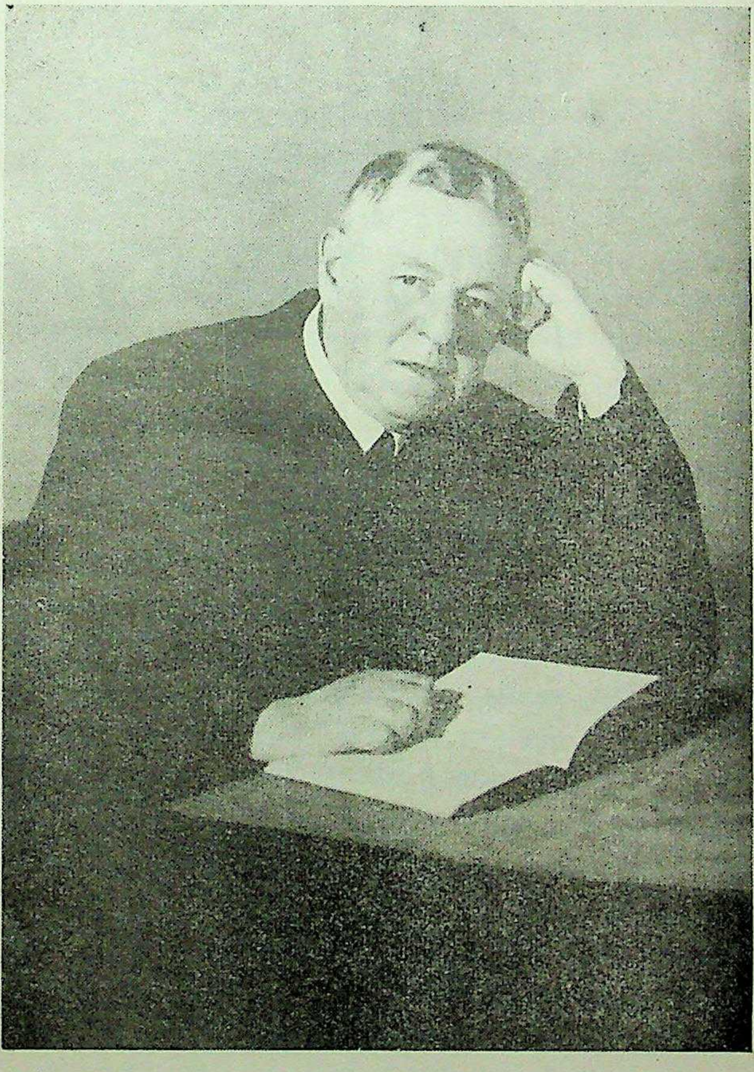

ઇ. તાર્લે

સોવિયેત સંઘની વિજ્ઞાનોની એકેડમીના સભ્ય.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સોવિયેત સંઘની વિદેશનીતિની સામાન્ય રૂપરેખા

સોવિયેત-વિરોધી પ્રચારની અંદર રહેલી વસ્તુ જોઈ ઘણીવાર આશ્ચર્ય થાય છે અને પ્રશ્ન ઉઠે છે: એ કોને માટે છે ? "લાલ શાહીવાદ" અસ્તિત્વ ધરાવે છે, સોવિયેત સંઘ વિદેશોના પ્રદેશો પર ડોળા રાખે છે અને આક્રમણની નેમથી કાર્ય કરી રહ્યો છે—એવું એ કોને કોને સમજાવવા માગે છે ? દેખીતી રીતે જ, જેઓ ફક્ત સોવિયેત-વિરોધી અખબારોજ વાંચે છે, સોવિયેત સામે દુશ્મનાવટ બતાવતા રેડિયો બ્રોડકાસ્ટ સાંભળે છે અને જે લોકોને સોવિયેત સંઘ અંગેના સત્યથી અજ્ઞાત રાખવામાં આવ્યા છે—એમના માટે જ એ છે.

જે લોકો ત્રીજું વિશ્વ યુદ્ધ પેટાવવા માગે છે એમને અલબત, પુરેપુરૂં ભાન છે કે, લોકોને, તેમને કયાં ઘસડી જવામાં આવે છે, આ બધાનો ઇરાદો શું છે અને એને માટે કેવી વાહિયાત, જૂઠી યુક્તિઓ વાપરવામાં આવી રહી છે એ બધાનું સ્પષ્ટ ભાન થાય તો, આ સોવિયેત વિરોધી બદગોઈ સફળ થવાની આશા નકામી છે.

છેલ્લાં ૩૬ વર્ષથી આ ગૃહસ્થોના શસ્ત્રભંડારમાં જુદી જુદી સંજ્ઞાઓ હેઠળ આ "લાલ ભૂતાવળ" ને સાચવી રાખવામાં આવી છે, એ એક રસપ્રદ બીના છે. આપણો હિસાબ ચોકખો રાખવા માટે એ વાતની નોંધ લેવી જોઇએ કે, બીજા વિશ્વ યુદ્ધનાં ચાર વર્ષો દરમ્યાન સોવિયેત-વિરોધી બદફેલીમાં દેખી શકાય તેટલો ઘટાડો થયો હતો. પરન્તુ આ વસ્તુ એ હકીકતને આભારી હતી કે, જ્યારે સોવિયેત પ્રજા તેની અજોડ બહાદુરી અને અગાધ આત્મ-ભોગો દ્વારા વિશ્વની

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સભ્યતાને નાઝી બર્બરતામાંથી બચાવી રહી હતી-અને એણે બચાવી પણ ખરી-ત્યારે ગોબેલ્સ જે સોવિયેત-વિરોધી પ્રચાર ચલાવી રહ્યો હતો તેમાં મદદ કરવી એ તદ્દન "અયોગ્ય" હતું.

આજે જેમ કરાઈ રહ્યું છે તેમ, વર્સેઇલ્સ પરિષદ દરમ્યાન ક્લેમેન્સુ, વિલ્સન અને લોઇડજ્યોર્જના દિવસોમાં યુરોપના સામાન્ય માનવી આગળ " બોલ્શેવિક ભય " નહોતો ધરવામાં આવ્યો શું ? જૂની પેઢીના માણસોને ફ્રાંસમાં "ખંજરવાળા" ને નામે ઓળખાતા, દાંત વચ્ચે છરી પકડીને ઉભેલા, એક લઘરવગર માણસનું 'નામચીન' બનેલું પોસ્ટર હજુયે યાદ છે. આખા યુરોપની દિવાલો અને વંડીઓ-વાડો પર ચોંટાડેલું આ પોસ્ટર પશ્ચિમના દેશો પર કોઇ પણ પળે તૂટી પડવા તૈયાર "બોલ્શેવિક"— સામ્યવાદીના દીદાર દેખાડવા માટે લગાડ્યું હતું.

આ નિર્લજ્જ પ્રચારના ઢાંકપછેડા હેઠળ જ વર્સેઇલ્સના "શાન્તિકારો"એ, મૂડીવાદી ગુલામીની ધૂંસરી ફગાવી દઇને એક નવી જીન્દગીનાં ચણતર કામનો આરંભ કરતી રશિયાની જનતા વિરુદ્ધ લોહીયાળ કાવતરાં ઘડ્યાં હતાં, અને એ અમલમાં પણ મૂક્યાં હતાં. રશિયાની પ્રજા ત્યારે માનવીનાં માનવીના હાથે થતાં શોષણથી મુક્ત, તમામ સામાન્ય માનવી માટે, મહેનત કરનાર જનતા માટે સુખ અને સમૃદ્ધિના એક નવીનતર જીવનનું નિર્માણ આરંભી રહી હતી.

આ પ્રચારને એક પડદા તરીકે આડો રાખીને વર્સેઇલ્સના નીતિ-વિધાયકોએ રશિયાને છિન્નભિન્ન કરી નાખી તેની લૂંટ ચલાવવાની તેમની યોજનાઓ ઘડી કાઢી, પડોશના નાના દેશોને તેની સામે ઉશ્કેર્યાં, પ્રતિક્રાંતિકારી ઝારશાહી સેનાપતિઓ—પ્રજાની કત્લેઆમ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

કરનારાઓને નાણાં પૂરાં પાડયાં અને તેમને અઢળક શસ્ત્ર સરંજામથી સજ્જ કર્યાં અને હજી તો પ્રથમ પગલાં માંડતાં સોવિયેત સમાજવાદી પ્રજાસત્તાક સામે જેહાદીઓનાં જૂથો જમાવ્યાં.

અલબત્ત, આજની માફક એ સમયે પણ આ ગૃહસ્થો સ્વતંત્રતા અને લોકશાહીના રક્ષણ અંગે, માનવ અધિકારો અને શાન્તિ અંગે નારા લગાવતા હતા. પણ એમાંના કેટલાંક કોકેસસના તેલ માટે લોભી હાથ લંબાવ્યો હતો, કેટલાક યુક્રેનને તેમનું સંસ્થાન બનાવવાના સ્વપ્નાં સેવતા હતા, ત્યારે કેટલાક બીજાની દાઢ ઉત્તર રશિયાનાં સમૃદ્ધ જંગલો પર ડળકી રહી હતી.

અને અકટોબર ક્રાન્તિએ મુકત કરેલી જનતા એ દિવસોમાં કેવી રીતે વર્તી રહી હતી? જનતાની ઇચ્છાથી તુરતમાં જ રચાયેલી સોવિયેત સત્તાએ એના ઝંડાઓ પર કયાં સૂત્રો આલેખ્યાં હતાં? અને કઈ ગૃહ અને વિદેશનીતિને એ અનુસરી રહી હતી?

સોવિયેત સત્તાએ અસ્તિત્વમાં આવતાંની સાથે જ પ્રજાઓની સંપૂર્ણ સમાનતાનો સિદ્ધાંત જાહેર કર્યો અને તેની તમામ વ્યવહારિક પ્રવૃત્તિઓમાં તેનો અમલ કરવાનું શરૂ કર્યું. આ સિદ્ધાંત સમાજવાદી રાજ્યની ગૃહ અને વિદેશનીતિનો પાયો બની ગયો છે.

ભિન્ન ભિન્ન ભાષાઓ બોલતી, ભિન્ન ભિન્ન રીતરિવાજો અને ભિન્ન ઇતિહાસ ધરાવતી પ્રજાઓ સોવિયેતોના ઝંડા હેઠળ એક રાજ્યમાં સંયુક્ત બની. સોવિયેત સત્તાએ તમામ રાષ્ટ્રીય જૂથોને તેમની સંખ્યાના ભેદભાવ વગર તેમની સ્વતંત્રતા અને આઝાદીની ખાતરી આપતાં તંત્રો આપ્યાં અને તેની સાથોસાથ તેમને અખિલ-રાજ્ય ધારાવિધાનમાં તથા સમસ્ત રાજ્યના કારોબારમાં સીધી ભાગીદારીનો અધિકાર આપ્યો.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

 Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

તમામ પ્રજાઓની સંપૂર્ણ સમાનતાના સિદ્ધાંતે સોવિયેત દેશની વિદેશનીતિનો નિર્ણય કર્યો હતો અને કરે છે. કેમ કે, કોઈ પણ દેશની વિદેશનીતિ તેની ગૃહનીતિથી અલગ પાડી શકાતી નથી. અકટોબરની ક્રાન્તિ બાદ સોવિયેત રાજ્યના સૌથી પહેલાં પગલાઓમાંનું એક, ઝારશાહી રશિયા ક્રાંતિ પૂર્વે ઇરાન, ચીન અને બીજા દેશો સાથે ઘડેલા અસમાન કરારોના જોર પર જે ખાસ હક્કો અને લાભો ભોગવતું હતું તેનો સ્વેચ્છાએ ત્યાગ કરવાનું અને સંપૂર્ણ સમાનતાના સિદ્ધાંતનાં ધોરણે જૂનાને સ્થાને નવા કરારો કરવાનું હતું.

ક્રાંતિના વિજય બાદ બીજે જ દિવસે ૧૯૧૭ ના નવેમ્બરની ૮ મી એ જ સોવિયેત સરકારે, લેનિને ઘડેલું અને તેની સહી ધરાવતું શાન્તિ અંગેનું એક જાહેરનામું બહાર પાડ્યું હતું. યુદ્ધે ચડેલા તમામ દેશોની પ્રજાઓને સંબોધી કરેલાં આ જાહેરનામામાં શાહીવાદી કસાઇખાનાઓને તત્કાલ બંધ કરવાનો આદેશ દીધો હતો, કોઈ પણ શાહીવાદી–આક્રમણખોર યુદ્ધને માનવતા વિરૂદ્ધના સૌથી મહાન અપરાધ તરીકે જાહેર કર્યું હતું અને લોકશાહી શાન્તિ ઘડવા અનુરોધ કર્યો હતો. ઇતિહાસનાં સર્વ પ્રથમ સમાજવાદી રાજ્યે તત્કાલ દર્શાવી આપ્યું કે, તેનાં કાર્યો અને તેનાં વચનો એક જ છે, અને આક્રમણખોર યુદ્ધો સમાજવાદી રાજ્યની પ્રકૃતિમાં જ નથી. કેમ કે જે રાજ્યનું મુખ્ય ધ્યેય તેની પ્રજાની સંપૂર્ણ અને સર્વાંગી મુક્તિનું છે એ, બીજી પ્રજાઓને ગુલામ બનાવવા કે લૂંટવાનું સ્વપ્ને પણ ન ઇચ્છે.

યુદ્ધ કાળનાં બન્ને શાહીવાદી જોડાણોના રાજકર્તાઓએ શાન્તિના આ ઉમદા અનુરોધનો કેવો જવાબ દીધો હતો ? સોવિયેત પ્રજાસત્તાક સામે દખલંદાજી, ભૂખમરાની નાકાબંધીનો ભરડો, "આરોગ્ય રક્ષક વાડાબંધી" અને બદગોઈના ગંદા ધોધ ઝીંકી એમણે જવાબ દીધો હતો.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પરન્તુ, દેશ પર હૂમલો કરનાર દુશ્મનોને અનેક મોરચા પર પાછા હટાવતાં અને પરાજય આપતાં સોવિયેત રાજ્યે, સાથે સાથે શાન્તિ સ્થાપવાના તેના પ્રયાસો પણ જારી રાખ્યા હતા. એટલું કહેવું પૂરતું છે કે, ૧૯૧૮ ના ઓગસ્ટની ૫ મીથી ૧૯૧૯ ના ડિસેમ્બર સુધી એટલે કે લગભગ ૧૫ મહીનામાં સોવિયેત રાજ્યે મૂડીવાદી દેશોને શાંતિ સ્થાપવા માટે ૧૧ વખત દરખાસ્ત કરી હતી. આ તમામ દરખાસ્તો ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૧૯૧૯ ના ડિસેમ્બરમાં સોવિયેતોની અખિલ રશિયન સાતમી કોંગ્રેસે (રાજ્યની સર્વોચ્ચ સત્તા) લેનિનની દરખાસ્તથી નીચે મુજબ ઠરાવ સર્વાનુમતે પ્રસાર કર્યો:

"રશિયન સમાજવાદી સમવાયી સોવિયેત પ્રજાસત્તાક તમામ રાષ્ટ્રો સાથે શાન્તિમાં જીવવા ઇચ્છે છે અને તેની તમામ શકિતઓ સોવિયેત પદ્ધતિના ધોરણે જાહેર કારોબાર, ઉત્પાદન અને વાહન વ્યવહાર ચાલુ રાખવા-આંતરિક બાંધકામનાં કાર્યમાં પરોવવા માગે છે. સોવિયેત વિરોધી જોડાણનાં આક્રમણ અને ભૂખમરાની નાકાબંધીને કારણે આજ સુધી એને આમાં રૂકાવટ સાંપડી હતી."

આ નિવેદન તમામ દેશો સાથે શાંતિમય સહ-અસ્તિત્વના પ્રયાસની સોવિયેત રાજ્યની વિદેશ નીતિનાં તત્વની વ્યાખ્યા આપે છે, તદુપરાંત શાન્તિના પ્રયાસનો મુખ્ય અને નિર્વિવાદ હેતુ પણ બતાવે છે. એ છે એની—"આંતરિક બાંધકામમાં તમામ શક્તિઓ પરોવવાની" ઇચ્છા.

તેમ છતાં આ અનુરોધને પણ ગણકારવામાં ન હતો આવ્યો. દરમ્યાનગીરી તથા પ્રતિક્રાંતિકારી બળોને મદદ ચાલુ રાખવામાં

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

આવ્યાં હતાં, તેમજ રાજદ્વારી કાવાદાવા અને પડોશી દેશોને સોવિયેત સંઘ સામે ઉભા કરવાનું પણ ચાલુ રાખવામાં આવ્યું હતું.

સોવિયેત પ્રજા આ તમામ કસોટીઓમાંથી સન્માન ભેર પાર ઉતરી. દરમ્યાનગીરી કરતાં દળોને હાર મળી અને તેમને સોવિયેત ભૂમિ પરથી હાંકી કાઢવામાં આવ્યાં. નૂતન સોવિયેત પ્રજાસત્તાકે ત્યારબાદ શાન્તિને સુદૃઢ અને સંગઠિત કરવાની એની અશ્રાંત લડત ચાલુ રાખી. ૧૯૨૨ની જીનોવા પરિષદમાં—સોવિયેત પ્રતિનિધિઓએ ભાગ લીધો હોય એવી પહેલી આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદમાં—એ પ્રતિનિધિઓએ શાન્તિનો, જૂનાં મૂડીવાદી તંત્ર અને નવાં ઉદીયમાન સમાજવાદી તંત્રનાં શાન્તિમય સહ–અસ્તિત્વનો પ્રશ્ન સીધો ઊભો કર્યો.

સોવિયેત પ્રતિનિધિએ જણાવ્યું કે: "રશિયન પ્રતિનિધિમંડળ, તમામ દેશોમાં શસ્ત્ર ઘટાડો કરવાની એક દરખાસ્ત પરિષદ દરમ્યાન રજુ કરવાનો, તથા લશ્કરવાદના બોજને હળવી બનાવવાના ઉદ્દેશથી કરાયેલી કોઇ પણ દરખાસ્તને ટેકો આપવાનો ઇરાદો ધરાવે છે. પરંતુ લશ્કરવાદનો બોજ હળવો કરવાની એ દરખાસ્તમાં નીચે મુજબ જોગવાઈ જોઇએ: તમામ રાજ્યોનાં લશ્કરમાં ઘટાડો, તથા અત્યંત બર્બર સ્વરૂપનાં ઝેરી ગેસ, વિમાની યુદ્ધ અને બીજા સ્વરૂપો—ખાસ કરીને શાંતિમય પ્રજા સામે વિનાશનાં સાધનોના ઉપયોગ—પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ–એટલી બાબતો યુદ્ધ નિયમોની યાદીમાં ઉમેરવામાં આવે." . . . .

તે પછીનાં વર્ષોમાં સોવિયેત સંઘના પ્રતિનિધિઓએ રાષ્ટ્ર સંઘમાં વિશ્વવ્યાપી નિઃશસ્ત્રીકરણની અને સામૂહિક સલામતી તંત્ર સ્થાપવાની દરખાસ્તો વારંવાર રજુ કરી હતી. ૧૯૨૭માં સોવિયેત પ્રતિનિધિ-

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

–મંડળે રાષ્ટ્ર સંઘનાં નિઃશસ્ત્રીકરણનાં તૈયારી પંચમાં સંપૂર્ણ નિઃશસ્ત્રીકરણના કાર્યક્રમના અમલની આવશ્યકતા અંગે ઐતિહાસિક જાહેરાત કરી હતી. સોવિયેત પ્રતિનિધિમંડળે ભુમ્મી, તરી અને હવાઈ દળોના તમામ માણસોને છૂટા કરવાની, તમામ દારૂ ગોળા અને બીજાં શસ્ત્રાસ્ત્રોનો નાશ કરવાની, લશ્કરી તાલીમની ભરતી બંધ કરવાની, લશ્કરી ભરતીના કાયદા નાબુદ કરવાની, યુદ્ધનો માલ પેદા કરતાં કારખાનાં બંધ કરવાની, લશ્કરી હેતુઓ માટેનાં ભંડોળ એકઠાં કરવાનું બંધ કરવાની, વગેરે દરખાસ્તો રજુ કરી હતી.

સાચી શાન્તિના પ્રબંધ માટે સોવિયેત કાર્યક્રમથી વિશેષ મૌલિક શું હોઈ શકે ?

સોવિયેત સંઘની નિઃશસ્ત્રીકરણની તમામ દરખાસ્તોનો મૂડીવાદી સત્તાઓએ પોતાનાં શસ્ત્રો વધારીને જવાબ આપ્યો.

જર્મનીમાં નાઝીઓએ સત્તા હાથ કર્યા બાદ યુદ્ધનો ભય ભયંકર ઝડપે વધવા લાગ્યો. જર્મની અને ઇટાલીના ફાશીસ્ટો અને જાપાની લશ્કરવાદીઓએ સંખ્યાબંધ દેશો (૧૯૩૧–૩૨ માં જાપાનનો મંચુરિયાનો કબજો, ૧૯૩૫ માં એબીસીનીયા પર ઇટાલીનું યુદ્ધ, ૧૯૩૮ માં સ્પેનમાં જર્મન-ઇટાલીયન દખલી આક્રમણ, જર્મન નાઝીઓએ લીધેલો ચેકોસ્લોવેકીઆનો કબજો) સામે આક્રમણનાં સીધાં પગલાંઓનો આરંભ કર્યો. જાપાની લશ્કરવાદીઓએ સોવિયેત સંઘ (૧૯૩૮ માં હસાન સરોવર આગળ, અને ૧૯૩૯માં ખાલ્ખીન-ગોલ આગળ) પણ આક્રમણનાં પગલાં શરૂ કર્યાં, પરંતુ એમને સખત વખતો જવાબ આપવામાં આવ્યો.

સોવિયેત સંઘે રાષ્ટ્ર સંઘમાં અને અનેક આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદોમાં આક્રમણખોરોને દબાવવા અસરકારક પગલાં ભરવાની માંગ અશ્રાંત

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

રીતે ઉડાવ્યા કરી અને કહેવાતી "બીન-દરમ્યાનગીરી"ની નીતિ, યુદ્ધની તૈયારી કરી રહેલ ફાશીઝમ સાથે "સમાધાન"ની નીતિ, અમેરિકા, બ્રિટન અને ફ્રાંસના નેતાઓ જે નીતિ અનુસરતા હતા એની સામે મક્કમ લડત આપી. છેક ૧૯૩૩માં સોવિયેત સંઘે આક્રમણની વ્યાખ્યા આપતો યાદગાર આલેખ ઘડી અને રાષ્ટ્ર સંઘ સમક્ષ રજુ કર્યો. સંખ્યાબંધ રાજ્યોએ એ સ્વીકાર્યો હતો અને અનેક સત્તાઓએ સહી કરેલા ખાસ કરારોમાં એની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

દગાખોર યોજનાઓની નિષ્ફળતા

પરન્તુ અમેરિકા, બ્રિટન અને ફ્રાંસના રાજકર્તાઓએ સોવિયેત સંઘના ચેતવણી આપતા અવાજને મુદ્દલ ગણકાર્યો નહીં. એમણે આક્રમણખોરને ઉત્તેજન આપવાની એમની નીતિ ચાલુ રાખી. ૧૯૩૮માં મ્યુનિચમાં એ ટોચે પહોંચી–હિટલર અને મુસોલિની સાથે મળીને બ્રિટન અને ફ્રાંસે સંયુક્ત કાવતરૂં ઘડયું. અમેરિકાના એ વખતના રાજકર્તાઓએ એ કાવતરાંને પ્રેરણા અને ઉત્તેજન આપ્યાં હતાં.

આ ટૂંકદષ્ટિ નીતિ કઈ ભૂમિકા પર રચાઈ હતી? હિટલરનાં યુદ્ધ યંત્રને પૂર્વ તરફ વાળવાની ઈચ્છાની, અને રશિયામાં મૂડીવાદને ફરી સ્થાપી સોવિયેત જનતાને જંજીરોમાં જકડવાના ૧૯૧૮–૧૯૨૦ના પ્રયાસોમાં દખલખોરો નિષ્ફળ ગયા હતા તે, નાઝી ધાડિયાંઓની મદદથી પાર પાડવાની ઈચ્છાની ભૂમિકા પર આ નીતિ ઘડાઇ હતી.

શાહીવાદી કાવતરાંખોરો એ આશા પણ સેવતા હતા કે, વિશ્વનાં બજારોમાં ફરીથી ભયજનક હરીફ બનેલા જર્મન શાહીવાદનાં બળો સોવિયેત સંઘ સામેનાં યુદ્ધમાં નિર્બળ બનશે.

હિટલરનાં ધાડીઆંઓએ સોવિયેત સંઘ પર એનો દગાખોર હૂમલો શરુ કર્યો તેના બીજા દિવસે, ૧૯૪૧ના જુનની ૨૩મીએ, અમેરિકાના એ સમયના સેનેટર હેરી ટ્રુમાને જણાવ્યું હતું કે: "જો આપણે જર્મનીને જીતતું જોઇએ તો રશિયાને મદદ કરવી જોઇએ, અને જો રશિયાને જીતતું જોઇએ તો જર્મનીને મદદ કરવી જોઇએ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

અને એ રીતે એમને શક્ય તેટલા વધુ લોકોનો સંહાર કરવા દો." ત્યારબાદ ૧૯૪૧ના સપ્ટેમ્બરમાં બ્રિટીશ પ્રધાન મૂર-બ્રેબેઝોને એક મિત્ર વર્તુલમાં જાડી રીતે ઉચ્ચાર્યું હતું કે : "સાથી રાજ્ય" રશિયાને "દુશ્મન" જર્મની જેટલોજ માર પડે, એવું એ દિલથી ઈચ્છે છે.

આ દગાખોર કાવતરાં ધૂળમાં મળ્યાં. સોવિયેત સંઘ યુદ્ધમાંથી મુખ્ય વિજેતા બની બહાર આવ્યો અને સોવિયેત સૈન્ય હિટલરનાં અજેય લાગતાં યુદ્ધ યંત્રને ચૂર્ણ વિચૂર્ણ કરનાર મુખ્ય, નિર્ણાયક બળ તરીકે બહાર આવ્યું.

બીજાં વિશ્વયુદ્ધે પેદા કરેલા તમામ ઊંડે થતા ફેરફારોની વચ્ચે એક વસ્તુ અવિચલિત રહી છે : સોવિયેત સંઘનો શાન્તિ પ્રેમ. એની ભૂમિકા પર જ સોવિયેત સંઘની નીતિ હમેશાં રહી છે અને હજીએ રહેશે.

માત્ર અમારા મિત્રોનેજ નહીં, સોવિયેત સંઘને દુનિયાની સામાજિક પ્રગતિ અને સમાજવાદી ન્યાયની સેવા બજાવતી એક જબરજસ્ત તાકાત ગણી તેના તરફ આશા અને વિશ્વાસની નજરે જોનારનેજ નહીં, બલ્કે જેમને ફક્ત ઇતિહાસનું જ્ઞાન છે અને જેઓ એના પાઠને સ્વીકારવા તત્પર છે એવા લોકોને પણ અમે પૂછીએ છીએ, તમે નીચેની નિર્વિવાદ હકીકતો જાણો છો ?

જર્મની અને તેનાં ખંધિયાં રાજ્યો હિટલર-વિરોધી જોડાણ સામે અભૂતપૂર્વ ઝનૂનથી યુદ્ધ ખેલી રહ્યાં હતાં તેમાં મુખ્ય ભાગ (અને એ પૂરેપૂરા અર્થમાં નિર્ણાયક પણ પુરવાર થયો) સોવિયેત સંઘના સશસ્ત્ર દળોએ ભજવ્યો હતો. એ પાશવી દુ:શ્મન સોવિયેત સંઘના સૌથી સમૃદ્ધ, સૌથી ફળદ્રુપ, સૌથી વધુ ઔદ્યોગિક વિસ્તારોને પાયમાલ કરતો, લૂંટતો અને તેના પર વિનાશ ફેલાવતો હતો. સોવિયેત

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સંઘની સ્થિતિને સારી પેઠે હળવી બનાવી શકે તેવી લશ્કરી મદદ તેને મળતી નહોતી. "બીજો મોરચો" એક જાણી બૂઝીને ચલાવાયેલી ફેલબાજી પુરવાર થઈ હતી. મિત્ર રાજ્યો બીજાં બધાં સ્થળે લડતાં હતાં; માત્ર રશિયન પ્રજાને એ મદદ રૂપ બને તેવાં સ્થાને નહોતાં લડતાં અને જ્યારે એ પાશવી દુશ્મનની કરોડરજ્જુ ભાંગી નાખવામાં આવી ત્યારે જ મોડા મોડા 'બીજો મોરચો' ખોલવામાં આવ્યો.

સોવિયેત સંઘનાં મિત્રરાજ્યોમાંથી કોઇને પણ હિટલરનાં ધાડિયાંઓના હાથે સોવિયેત સંઘ જેટલી નુકસાની વેઠવી પડી ન હતી, અને એમાંના એકેયે પરાજિત જર્મની સાથે સોવિયેત સંઘ જેવું ન્યાયી લોકશાહી વલણ અખત્યાર કર્યું નથી. ફાશીઝમ કાયમને માટે ખતમ થાઓ, પરન્તુ એક સંયુકત અને લોકશાહી જર્મની અસ્તિત્વમાં આવો અને રહો..."હિટલરો આવે છે અને જાય છે, પણ જર્મન પ્રજા અને જર્મન રાજ્ય જિવંત રહે છે"—છેક ૧૯૪૨માં જે. વી. સ્તાલીને જાહેર કર્યું હતું. સોવિયેત સંઘની જર્મન પ્રશ્ન અંગેની સમસ્ત યુદ્ધોત્તર નીતિ આ ડહાપણભર્યાં માર્ગદર્શનનાં મૂળમાં રહેલી છે. એક માત્ર સોવિયેત સંઘ જ વિજયના દિવસથી એક સંયુકત, શાન્તિચાહક, સ્વતંત્ર અને લોકશાહી જર્મની માટે અથાક રીતે લડત ચલાવી રહેલ છે.

શા માટે ? કેમકે, એવું જર્મની યુરોપમાં અને દુનિયાભરમાં શાંતિની એક વિશ્વાસપાત્ર ખાતરી રૂપ છે, અને સમાજવાદી સોવિયેત રાજ્યની સમસ્ત વિદેશનીતિનું મુખ્ય ધ્યેય શાન્તિ છે, કેમકે સોવિયેત પ્રજા દુનિયાની કોઇ પણ પ્રજાના લોકશાહી વિકાસ સિવાય બીજી ઇચ્છા રાખી શકે જ નહીં; કેમકે સમાજવાદી રાજ્યની નીતિ કોઇ પણ રાષ્ટ્ર સામે વેરભાવથી પ્રેરાયેલી હોઇ શકે નહીં; કેમકે નાનાંમોટાં રાષ્ટ્રો વચ્ચે સહકાર અને મૈત્રીની નીતિ, તમામ મહેનતકશ લોકો

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સાથે ભાંડુભાવભરી એકતાની ભાવના સમાજવાદી વિશ્વદૃષ્ટિનો અને પરિણામે સમાજવાદી સોવિયેત રાજ્યની નીતિનો પાયાનો અચલ સિદ્ધાંત છે.

સોવિયેત પ્રજાએ અને તેની સેનાએ શૌર્ય ભર્યા સંગ્રામ દ્વારા હિટલરની ધૂંસરીની ગુલામી અને ત્રાસમાંથી જર્મન પ્રજા સહિતની યુરોપની પ્રજાઓને મુકત કરી છે. યુરોપનાં અનેક રાજ્યો તેમના મુકિતદાતા સાથે દોસ્તીના માર્ગે વળ્યાં છે અને સોવિયેત સંઘ સાથે નીકટનું જોડાણ સ્થાપ્યું છે. સોવિયેત સંઘે આ દેશો સાથે આર્થિક અને સાંસ્કારિક સહકાર શરૂ કર્યો છે. તેણે એમની સાથે અનેક વેપારી કરારો અને સમજૂતીઓ કરી છે. એ કરારો પર સહી કરનારાઓનાં વારંવાર સર્વાનુમતે બ્હાર પડેલાં નિવેદનો મુજબ, આ કરારો રાજકીય અને, આર્થિક સમાનતાના સિદ્ધાંતના ચુસ્ત અમલના ધોરણે સ્વીકારેલી પરસ્પરની આદર્શરૂપ જવાબદારીઓ છે.

એ ઉમેરવાની ભાગ્યે જ જરૂર હોય કે, સોવિયેત સંઘે જેની સાથે ભાંડુભાવભર્યું જોડાણ રચ્યું છે એ, ચીનનાં લોક પ્રજાસત્તાક સાથેના તમામ કરારો તથા સોવિયેત સંઘના બીજાં પડોશી એશિયાઇ રાજ્યો જોડેના કરારોનું મુખ્ય અંગ એ જ છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

યુદ્ધમાંથી કોણ નફો કરે છે ?

હકીકતો આમ છે. જે લોકો ભોળાં અને અજ્ઞાન લોકો માટે ઝેરીલો ગંદો પ્રચાર ચલાવી રહ્યા છે તેવાઓજ ફક્ત દાવો કરી શકે કે, રાષ્ટ્રોની બીનશરતી સમાનતાના સિદ્ધાંતની રક્ષાની આવી નિર્વિવાદ સાબીતી પૂરી પાડનાર રાજ્ય, બીજા દેશો, બીજાં રાષ્ટ્રોને ગુલામ બનાવવાની નેમથી આક્રમણ કરવા ઇચ્છે છે.

છત્રીસ વર્ષના ઇતિહાસના પાઠની વિરૂદ્ધ, તમામ હકીકતોની વિરૂદ્ધ, સોવિયેત રાજ્યની સ્થાપનાના આરંભના દિવસોમાં સંભળાતા આક્રમણખોરીના એના એ જ જૂઠા આરોપો હજી આજે પણ કરવામાં આવે છે, એ શા માટે ?

એ દિવસોની માફક આજે પણ, "સ્વતંત્રતા અને લોકશાહીની રક્ષા" "માનવ અધિકારોની રક્ષા" અને એવા દંભી સૂત્રો હેઠળ આ ગુનાખોર ઝુંબેશ શા માટે ચાલી રહી છે ?

એનો જવાબ બહુ સાદો છે : એ વખતની માફક આજે પણ, જૂઠાણાંનો આ ધોધ એક ધૂમ્ર-પટલની ગરજ સારે છે. ધૂમાડાના એ પડદા પાછળ શાહીવાદી બળો, બીજા દેશો અને રાષ્ટ્રોને, અને સર્વ પ્રથમ તો મૂડીવાદી દમન અને શોષણની ધૂંસરીને કાયમને માટે ફગાવી દીધી છે એવા સોવિયેતોના દેશ અને બીજાં રાજ્યોને ગુલામ બનાવવા નવાં આક્રમણખોર યુદ્ધોની તૈયારીઓ કરતાં હતાં અને કરી રહ્યાં છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ખરેખર, સોવિયેત સંઘ કયા હેતુથી આક્રમણખોર યુદ્ધ માગે? સોવિયેત સંઘ કયા હેતુથી લશ્કરી સંઘર્ષ માટે મથે કે તૈયારી કરે? ક્યાં, કોની સાથે, ક્યાં કારણે?

પુરાતન રોમના કાયદા નિષ્ણાતો ગુનેગારને ગોતી કાઢવા માટે એક નિયમને અનુસરતા: જેને તેમાંથી લાભ મળતો હોય તેણે ગુનો કર્યો હોય.

આ ડાહ્યો નિયમ આપણે આજે લાગુ પાડી જોઈએ અને જોઈએ કે યુદ્ધમાંથી કોણ ફાયદો ઉઠાવે છે?

આ રહ્યો સરકારી આંકડાઓએ પૂરો પાડેલો જવાબ: બીજાં વિશ્વ યુદ્ધનાં પાંચ વર્ષ દરમ્યાન અમેરિકી ઇજારાદાર પેઢીઓએ ૧ ખર્વ ૭ અબજ ડૉલરનો નફો મેળવ્યો હતો. આ રકમ, ૧૯૪૦માં અમેરિકાના સમસ્ત ઉદ્યોગનાં કારખાનાંઓમાં રોકેલી મૂળ મૂડીની કિંમત કરતાં ત્રણ ગણી છે.

યુદ્ધના અંતે યુદ્ધની 'તેજી'માં અનિવાર્ય મંદી આણી. અમેરિકી મૂડીવાદીઓ સામે આર્થિક મંદી અને કટોકટીનો—તેમના અઢળક યુદ્ધ નફાઓમાં ઘટાડાનો સંભવ ઊભો થયો.

આ ભયને કેવી રીતે ટાળવો? મુક્તિનું લંગર બહુ જલદી ગોતી કાઢવામાં આવ્યું. બીજાં વિશ્વ યુદ્ધનું સ્થાન "થંડાં યુદ્ધે" લીધું. બરાબર આ વખતે "લાલ શાહીવાદ"ની દંતકથા ફરી 'શીત-ભંડાર'માંથી બહાર કાઢવામાં આવી અને તેને આ 'થંડા યુદ્ધ'ની વ્યૂહરચનાનો એક આધારભૂત સ્તંભ બનાવી દેવામાં આવી. એવું બન્યું કે, આ પણ એક નફાકારક વેપાર બની ગયો. યુદ્ધોત્તર પ્રથમ પંચ વર્ષી ગાળામાં (૧૯૪૬–૧૯૫૦) અમેરિકી ઇજારાદાર પેઢીઓએ ૧ ખર્વ ૫૮ અબજ ડૉલરનો નફો તીજોરીમાં ભર્યો. આ "ભવ્ય બજારનું વલણ" ટકાવી

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

રાખવું અને વિકસાવવું આવશ્યક હતું : એટલે અમેરિકી શાહીવાદે કોરિયાની પ્રજા સામે તેનું આક્રમણખોર યુદ્ધ આરંભ્યું.

આ આક્રમણ, એકધારો ઉત્તેજવામાં આવેલો યુદ્ધ ઉન્માદ, એક નવાં વિશ્વ યુદ્ધની તૈયારીઓ માટેના રાક્ષસી ખર્ચા અને શસ્ત્રીકરણની ઝુંબેશ—આ બધું મોર્ગનો અને મેલનો, ડયુ પોન્ટો અને રોકફેલરોની તીજોરીઓ ભરતા સોનાંના વરસાદ જ હતા. કિંમત-કારોબારની કચેરીના એક વખતના નિયામક શ્રી ચેસ્ટર બાઉલ્સે સરકારી આંકડાઓને આધારે પોતાની ગણતરી કરીને "ન્યુયોર્ક મેગેઝીન"માં જણાવ્યું હતું કે, કોર્પોરેશનોના નફાઓ ૧૯૩૮માં (કરવેરા પહેલાં) સાડા ૭ અબજ ડૉલર હતા; ૧૯૪૪માં ૨૪ અબજ ૩૦ કરોડ ડૉલર અને ૧૯૫૧માં ૫૦ અબજ ડૉલરથી વધુ હતા. આનો અર્થ એ થયો કે કોર્પોરેશનોના નફાઓ યુદ્ધ સમયના સૌથી ઊંચા આંકડાની સરખામણીમાં ૨૦૦ ટકાથી પણ વધુ વધ્યા છે.

૧૯૫૨ અને ૧૯૫૩માં પણ નફાઓ વધતા જ રહ્યા. આંકડાઓ બતાવે છે કે, અમેરિકાની ૪૧૬ ઇજારાદાર પેઢીઓના ૧૯૫૩ના બીજા ત્રિમાસિક હપ્તાના નફાઓ ૧૯૫૨ની સાલના એ જ ગાળાની સરખામણીમાં ૨૫ ટકા વધ્યા હતા.

અમેરિકાની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના મુખપત્ર "નેશન્સ બિઝનેસે" જણાવ્યું હતું કે, યુદ્ધ મનોવૃત્તિ વેપારી પ્રવૃત્તિઓ માટે સૌથી જોરદાર ઉત્તેજક ઔષધ છે, એ કાંઈ આકસ્મિક નથી.

પરન્તુ સોવિયેત સંઘમાં એક પણ વેપારી નથી જેને માટે યુદ્ધ ધનપ્રાપ્તિનું મૂળ બને. સોવિયેત સંઘમાં અકટોબરની મહાન સમાજવાદી ક્રાંતિએ આ વર્ગને ઐતિહાસિક કાર્યક્ષેત્રમાંથી સદાને માટે

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

હાંકી કાઢ્યો છે. આવા લોકોના આખા વર્ગો કે જૂથોને બાજુએ રાખીને જુવો તોપણ, સોવિયેત સંઘમાં એક પણ વ્યક્તિ એવી નથી જે, યુદ્ધમાંથી કાંઈ પણ નફો કરી શકે. સોવિયેત સંઘને "યુદ્ધ મનોવૃત્તિ" ની મદદથી "બજારની પ્રવૃત્તિ"ને જાળવવી પડતી નથી. કરોડોની સોવિયેત જનતાની પ્રવૃત્તિઓ નફાની શોધમાંથી ઉત્તેજન મેળવતી નથી. એ વિનાશની તૈયારીઓમાં નહીં, પણ મહાન બાંધ-કામના પ્રયાસોમાં પરોવાયેલ છે. સોવિયેત સંઘે તેનાં ૩૬ વર્ષનાં જીવનમાં, બહારના વિઘ્નો છતાં સૈકાઓની પ્રગતિનો પંથ કાપી નાખ્યો છે. સોવિયેત પ્રજા ચણતર કાર્ય કરનારાઓની પ્રજા છે. પોતાના દેશમાં સામ્યવાદના ચણતરકાર્યનાં મહાન ધ્યેયથી પ્રેરાયેલા એ લોકોએ માનવીના કલ્યાણ માટે સમાજના સમસ્ત જીવનની પુનર્રચનાના ભવ્ય કાર્યમાં પોતાની જાતને સમર્પી દીધી છે. આ પ્રજા આક્રમણનો-આક્રમણખોર યુદ્ધનો ઇરાદો સેવી શકે ખરી ?

આક્રમણખોર યુદ્ધની જનતાને કહિયે, કયાંય પણ આવશ્યકતા ન્હોતી. સોવિયેત પ્રજાને ઊંડી ખાતરી છે કે, અમેરિકા, બ્રિટન અને ફ્રાંસની અને અન્ય પ્રજાઓ આક્રમણખોર યુદ્ધોને ધિક્કારે છે. કોરિયામાં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંસ્થાના ઝંડા હેઠળ જે વિનાશકારી યુદ્ધ ખેલવામાં આવ્યું હતું તેવાં આક્રમણખોર યુદ્ધ અંગે કોઈ દેશની પ્રજાના હાથમાં નિર્ણય કરવાનો હોય તો, એવાં યુદ્ધો તદ્દન અશક્ય બની જાય, એ વિષે શું કશો શક હોઈ શકે ? પ્રજાઓને એવાં યુદ્ધનો કશો જ ખપ નથી ! દુનિયાની કોઈ પણ પ્રજા તેમને કસાઇખાનામાં ધકેલી રહેલા મૂઠીભર મૂડીવાદીઓને વિશેષ શ્રીમંત બનાવવા માટે મરવા કે મારવા ઇચ્છે જ નહીં.

એ વાત સારી દુનિયામાં જાહેર છે કે, સોવિયેત સમાજવાદી તંત્રમાં, સોવિયેત રાજ્ય તંત્રમાં, લોકો વગર અને તેમની ઇચ્છા

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

વિરૂદ્ધ કોઈ પણ પ્રશ્ન, અને ખાસ કરીને યુદ્ધ અને શાન્તિના પ્રશ્નો નક્કી કરવાની શક્યતા—એ સંભવ બહારની વાત છે. સોવિયેત સંઘમાં સત્તા એ જનતા છે અને જનતા એ સત્તા છે. આવી સત્તા અને આવા લોકો આક્રમણખોર નેમથી કાર્ય કરી રહ્યા હોય એ કલ્પવું શક્ય છે ખરૂં ?

પરન્તુ એવી સત્તાઓ છે, જેના નેતાઓ જાહેર કરે છે કે, માત્ર પોતપોતાના દેશ પર જ નહીં, પરન્તુ સમસ્ત દુનિયા પર રાજ્ય કરવાનું ઇતિહાસે તેમના માટે નિર્માણ કર્યું છે. અને એ જ કારણસર એમને એમના વિનાશમાં પરિણમનાર પ્રતિકારનો વ્હેલા યા મોડા સામનો કરવો પડે છે. થોડા સમય પૂર્વે હિટલરી રીશ એવા દાવા કરતું હતું, અને ઘણા દૂરના કાળમાં આ જાતના દાવાઓ કરવા માટે નેપોલીઅન જાણીતો હતો. નેપોલીઅન જેવો નાકાબંધીનો વિચાર કેટલાંક વર્તુળોમાં આટલી મોટી હમદર્દી પેદા કરે છે અને 'લડાઈ કાયદા' જેવા જુદા જુદા કાયદાઓમાં તથા બીનકહ્યાગરા પૂરવાર થનારા માટેની " કાળી યાદીઓ " વગેરેમાં પ્રકટ થાય છે, એ કાંઈ કેવળ અકસ્માત નથી. આ સદ્‌ગૃહસ્થોને નેપોલીઅન જેવી આર્થિક નાકાબંધી આક્રમણના હથિયાર તરીકે આકર્ષી રહી છે. અને આ લોકો એ શસ્ત્રને સોવિયેત સંઘ, ચીનના મહાન લોક પ્રજાસત્તાક તથા યુરોપના લોક જનતંત્રના દેશો સામે વાપરવા શક્ય તેટલા તમામ પ્રયાસો કરી રહેલ છે.

પરન્તુ આક્રમણનું હથિયાર આક્રમણખોર પર જ પાછું ફરે છે. 'ખાડો ખોદે તે પડે'ના અનેક દાખલા ઇતિહાસમાં મોજૂદ છે. દુનિયાની વસતિનો ત્રીજો ભાગ ધરાવતા, તેમની પોતાની અત્યંત સમૃદ્ધ કુદરતી સંપત્તિ ધરાવતા, તથા પરસ્પરને મદદ કરવાની અને આર્થિક વિકાસમાં સર્વસામાન્ય ઉન્નતિ સાધવાની સહૃદય ઇચ્છાના

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ધોરણે નીકટનો સહકાર કરતા દેશોને આર્થિક નાકાબંધીથી "ગુંગળાવવા"નું કાર્ય સિદ્ધ કરવું અશક્ય છે. સોવિયેત સંઘ ચીન અને યુરોપનાં લોક જનતંત્રવાદી દેશોની આર્થિક નાકાબંધીનું પરિણામ એ દેશોના આર્થિક સંગઠનમાં અને પરસ્પર મદદનાં વિશાળ પાયાનાં તંત્રની સ્થાપનામાં આવ્યું. એનાં ઝળકતાં પરિણામો આવ્યાં. સંયુકત રાષ્ટ્ર સંસ્થાના યુરોપ માટેના આર્થિક પંચને પણ એ કબુલ કરવું પડયું હતું. ૧૯૫૩ ની પાનખરમાં પંચે પ્રકટ કરેલ "યુરોપની આર્થિક પરિસ્થિતિની મોજણી" માં "યુરોપના ભાગલા" નામનું પ્રકરણ ઘણો સ્ફોટ પાડે તેવું છે. આ પ્રકરણ પશ્ચિમ યુરોપના દેશો માટે "ભાગલા"ના પ્રતિકૂળ પરિણામો તરફ ખુલ્લેખુલ્લી રીતે લક્ષ્ય દોરે છે. એ મોજણી જણાવે છે કે, પશ્ચિમ યુરોપના દેશોની નુકસાનીઓ પૂર્વ યુરોપના દેશો માટે લાભ બની ગઈ છે.

'ઠંડા યુદ્ધ'નાં અવિભાજ્ય અંગ રૂપ આર્થિક નાકાબંધીનાં આવાં પરિણામો આવ્યાં છે. એટલું કબુલ કરવું જોઇએ કે, આ પ્રયોગના કર્તાઓ અને પુરસ્કર્તાઓ માટે આ ઘણું ખેદજનક પરિણામ છે.

વિદેશી વ્યાપારના ક્ષેત્રમાં સોવિયેત સંઘની નીતિ પરસ્પર લાભકારી શરતોએ અને લાગતા વળગતા પક્ષોની સમાનતાનાં ધોરણે વેપાર કરવા તૈયાર હોય તેવા તમામ દેશો સાથે સૌથી નીકટના સહકારની છે. પૃથ્વીના પાંચેય ખંડોના અનેક દેશો સાથે સોવિયેત-સંઘે તાજેતરમાં કરેલા કરારોમાં એ વાતનાં ઉત્તમ દૃષ્ટાંતો સાંપડી રહે છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સરખામણીથી શીખાતી બાબતો

સોવિયેત સંઘના દુશ્મનોએ નીચેના પ્રશ્નનો પણ જવાબ આપવો જોઇતો હતો : યુદ્ધની તૈયારી કરતું કોઈ રાજ્ય શાન્તિમય બાંધકામો માટે રાક્ષસી હાઇડ્રો ઇલેકટ્રીક મથકો, રહેણાક ઘરો, આરોગ્ય ગૃહો અને આરામગૃહો માટે આટલા છૂટા હાથે—બહોળા પ્રમાણમાં જંગી ભૌતિક સાધનો—નાણાં અને સામગ્રી-ખર્ચતું હોય, એમ માનવાનું શક્ય છે ? આવું રાજ્ય ટૂંક મુદતમાં ખોરાક, કપડાં, જોડા અને રોજિંદી જરૂરિયાતોના માલના ભાવોમાં ૭ વખત ઘટાડો કરે ખરૂં ? સાંસ્કારિક વિકાસ પાછળ એ આટલા જંગી ખરચાઓ કરે ખરૂં ? નવી ઉચ્ચ અને માધ્યમિક શિક્ષણ સંસ્થાઓ, એ સંસ્થાઓ માટેનાં મોસ્કોવિદ્યાપીઠની ભવ્ય નવી ઇમારત જેવાં ઉત્તમ મકાનો બાંધવા માટે ઝડપથી, એકધારી રીતે અને આટલાં ઉદાર પ્રમાણમાં ખર્ચની રકમો ફાળવે ખરૂં ?

ફિલસૂફીમાં એક પુરાતન કહેવત છે : "સરખામણીથી વસ્તુઓ બાબત શિખાય છે." આપણે આપણી જાતને પૂછી જોઇએ : યુદ્ધોત્તર વર્ષોમાં આટલાંટિક જૂથના દેશોમાં વિદ્યાપીઠનાં ઘણાં મકાનો બાંધવામાં આવ્યાં છે ? શિક્ષણ સંસ્થાઓ પાછળ સામાન્ય રીતે કેટલાં નાણાં ખર્ચવામાં આવેલ છે ? પ્રજાઓની સાંસ્કારિક જરૂરિયાતો અંગે ઝાઝો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો છે ? હકીકતો આપમેળે બોલે છે. બીજા વિશ્વયુદ્ધ બાદ આ દેશોમાં પ્રજાની સાંસ્કારિક જરૂરિયાતોના સંતોષનો ભોગ આપવામાં આવ્યો છે. કામદારો, ખેડુતો, શિક્ષકો અને નાના દુકાનદારો-ટૂંકમાં કરવેરો ભરનાર સામાન્ય પ્રજાજન પાસેથી, શ્રમ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

કરી રળનાર પાસેથી લીધેલા અબજો અને ખર્વો ડૉલર શસ્ત્રીકરણની ઝુંબેશમાં, કોરિયા, હિન્દીચીન, મલાયા અને કેન્યાની પ્રજાઓ સામેના ગુનાખોર યુદ્ધમાં અને ત્રીજા વિશ્વ યુદ્ધની તૈયારીઓમાં હોમવામાં આવેલ છે.

આપણે સરખામણીમાં હજી વધુ આગળ વધવાની છૂટ લઇશું. બીજા વિશ્વ યુદ્ધને પરિણામે હિટલર વિરોધી જોડાણના દેશોમાંથી કોઇને પણ સોવિયેત સંઘ જેટલી નુકસાની ભોગવવી પડી ન હતી.

તેમ છતાં સોવિયેત સંઘે ખાઉધરાં ફાશીસ્ટ પશુઓએ કરેલા જખ્મો અત્યાર સુધીમાં રૂઝવી નાખ્યા છે. પ્રજાનું જીવનધોરણ યુદ્ધ પૂર્વેનાં ધોરણથી આગળ વધી ગયું છે. અને દેશ તેના વિકાસની એક નવી કક્ષામાં પ્રવેશ પામ્યો છે. એ કક્ષા છે, પ્રજાનાં જીવન ધોરણના એક ઝડપી અને એકદમ વધારાની. પરન્તુ જેને જરા પણ ખુવારી નથી વેઠવી પડી અને પરિણામે જેને પુનર્રચનાનાં કામમાં પ્રયાસો વાળવા નથી પડ્યા એવાં અમેરિકામાં જીવનધોરણ યુદ્ધપૂર્વેનાં ધોરણ કરતાં ઘણું નીચું ઉતરી ગયું છે અને દરરોજ નીચું ઉતરી રહ્યું છે. શા માટે? કેમકે સોવિયેત સંઘ શાન્તિની નીતિને અનુસરી રહેલ છે; જ્યારે તરભેટા પર ભેગા થઇ, સોવિયેત સંઘના કહેવાતા "ભય"ની બૂમરાણ મચાવતા આટલાંટિક જૂથના આગેવાનો શસ્ત્રીકરણની ઝુંબેશથી તેમની પોતાની પ્રજાને જ નહીં, બલ્કે, જેના રાજકર્તા વર્તુલો આ જૂથના રથને ધીંસરે જોડાયલાં છે તે દેશોના નાગરિકોને પાયમાલ કરી રહેલ છે.

અને ખરેખાત, નીચેના દેશોમાં ૧૯૫૨માં પ્રજાની આવકોમાંથી કરવેરા દ્વારા નીચે મુજબ પ્રમાણમાં નાણાં પડાવવામાં આવ્યાં હતાં: અમેરિકામાં ૩૦ ટકા, ફ્રાંસમાં ૩૯ ટકા અને બ્રિટનમાં ૪૨ ટકા. આ નાણાં શેની પાછળ ખર્ચવામાં આવે છે? એ નાણાં નાશ પામેલા

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

બેતરોને રાહત પાછળ, કે લાખો એકારો માટે રાહતફાળામાં, કે પછી કદાચ સામાજિક અને સાંસ્કારિક જરૂરિયાતો પાછળ ખર્ચવામાં આવે છે ? બિલકુલ નહીં. આટલાંટિક જૂથના દેશોમાં નાણાના આવા ઉપયોગનો વિચાર પણ વાહીયાત ગણાય છે. મહેનતકશ લોકો પાસેથી લઈ લેવામા આવેલી આ લાખોની રકમ તદ્દન જુદા જ કામ માટે ખર્ચવાનું ઠરાવાયું છે. ૧૯૫૩ના જૂનમાં મીનીઆપોલીસ ખાતે બોલતાં પ્રમુખ આઈઝનહોવરે જણાવ્યું હતું કે, ફેડરલ સરકાર દર ત્રણ ડોલરમાંથી બે ડોલર યુદ્ધના હેતુઓ માટે ખર્ચે છે. ઉત્તર આટલાંટિક જૂથના દેશોનો યુદ્ધ ખર્ચ ૧૯૫૦માં ૧૮ અબજ ડોલરનો હતો, તે ૧૯૫૨-૫૩નાં નાણાકીય વર્ષમાં ૬૩ અબજ ડોલર પર પહોંચી ગયો છે, એમાં કશું જ આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી.

અને એજ વર્ષોનાં સોવિયેત સંઘનાં બજેટ આ રહ્યાં : આ બજેટોમાં લશ્કરી ખર્ચ વધારવામાં આવ્યા હતા ? ના, એ વધારવામાં ન્હોતા આવ્યા. તદુપરાંત ૧૯૫૨માં સંરક્ષણનો ખર્ચ બજેટની કુલ રકમના ૨૩.૬ ટકા હતો ત્યારે ૧૯૫૩માં એ ૨૦.૮ ટકા જ હતો.

શા માટે ? સમસ્ત સોવિયેત પ્રજા માફક સોવિયેત સરકાર પાસે તેનો એક જ ખુલાસો છે : શાન્તિને સુદૃઢ બનાવવા રાષ્ટ્રોની સલામતીનો પ્રબંધ કરવો એ કાંઈ ચાલબાજી કે રાજદ્વારી દાવપેચોની બાબત નથી. સોવિયેત સંઘની વિદેશનીતિનો એ સામાન્ય માર્ગ છે.

આખી દુનિયાની નજર આગળ સોવિયેત દેશના અર્થતંત્રમાં આજે જે બની રહ્યું છે તેનાથી આની બીજી, વધારે સચોટ અને નિર્વિવાદ સાબીતી હોઈ શકે ? સમાજવાદી બાંધકામના આખા આગલા માર્ગે તૈયાર કરેલો સોવિયેત સંઘની સામ્યવાદ તરફની આગેકૂચનો આ એક નવો તબક્કો છે. સોવિયેત પ્રજાએ એક બળવાન અને ટેકનિકલ રીતે સંપૂર્ણ ભારે ઉદ્યોગ પેદા કર્યો છે એટલે હવે એ,

पुस्तकालय
CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar
गुरुकुल कांगड़ी

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

લોકોની રોજિંદી જરૂરિયાતોના માલનાં ઉત્પાદનને વધારવાનાં નિર્ણયાત્મક પગલાં લઈ શકે છે. સોવિયેત સરકારે અને સોવિયેત-સંઘના સામ્યવાદી પક્ષે ખેતીવાડી, ઉદ્યોગો અને વેપારના ક્ષેત્રમાં લીધેલાં છેલ્લામાં છેલ્લાં તમામ પગલાંઓનો મુદ્દો આ છે.

ખેતીની જોરદાર ઉન્નતિના ખાતરીપૂર્ણ પ્રબંધ માટે તથા સામૂહિક ખેતી-પદ્ધતિ જે તકો પૂરી પાડે છે તેના વિશાળતર ઉપયોગ માટે લોકો, યંત્રો અને પૈસાનાં જંગી સાધન-સંપત્તિને કામે લગાડવામાં આવ્યાં છે. ખોરાક, કાપડ ને જોડા ઉદ્યોગોનાં તથા રોજિંદી જરૂરિયાતોના માલનું ઉત્પાદન કરતા બીજા ઉદ્યોગોનાં સેંકડો નવાં કારખાનાંઓ દેશભરમાં ઉભાં થઇ રહ્યાં છે. ચાલુ કારખાનાંઓની પુનર્રચના થઇ રહી છે અને તેને વિસ્તારવામાં આવી રહ્યાં છે. વિમાની સંરક્ષણ, યંત્ર બાંધકામ અને ધાતુ ઉદ્યોગો તથા બીજા કેટલાક ઉદ્યોગોનાં કારખાનાંઓ અને મિલો ઉભાં કરવાના ઓર્ડરો મૂકાયા છે. એ એટલા માટે કે, તેમનાં ચાલુ ઉત્પાદન ઉપરાંત લોકપયોગી માલ (સાઇકલો, રેફ્રીજરેટરો, બીછાનાં, એલ્યુમીન્યમના રસોડાંનાં વાસણો વગેરે) નું ઉત્પાદન સંગઠિત થાય.

આનો અર્થ શું એ થાય છે કે, સોવિયેત સંઘે સમસ્ત આંતર-રાષ્ટ્રીય પરિસ્થિતિથી અલગ રહીને અને દુશ્મનાવટભર્યાં, આક્રમણખોર બળોની સોવિયેત વિરોધી યોજનાઓ અને પગલાંઓની અવગણના કરીને તલવાર ભાંગીને હળ ઘડયા છે ? એમ અવશ્ય નથી. ના, 'ઘંડા યુદ્ધ'ના સંચાલકોની નીતિનાં દુર્ભાગ્યે એણે આ શકયતાને અવગણી નથી. સોવિયેત સંઘ સામુદાયિક નાશનાં તમામ શસ્ત્રો પર પ્રતિબંધ માટે અને એવા પ્રતિબંધના કડક આંતરરાષ્ટ્રીય અંકુશની સ્થાપના માટે અશ્રાંત અને આગ્રહભરી રીતે પ્રયાસો કરી રહેલ છે.

સોવિયેત સંઘે શસ્ત્રીકરણની ઝુંબેશને ખતમ કરવા હમેશાં માગણી કરી છે. પરંતુ આટલાંટિકની સત્તાઓએ આ તમામ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

માગણીઓને વારંવાર ફુકરાવી કાઢી છે. એટલે, સોવિયેત સંઘના સંરક્ષણ ઉદ્યોગની પ્રધાન કચેરીએ ફકત રેફ્રીજરેટરો બનાવવાનો જ આરંભ કર્યો છે, વિમાન ઉદ્યોગની પ્રધાન કચેરી ફકત એલ્યુમિન્યમના તાવડા બનાવવામાં લાગી ગઈ છે, એમ માની લેવું એ હાસ્યપદ છે. બલ્કે સોવિયેત ઉદ્યોગની તાકાત આજે એટલી છે કે, પ્રજાના જીવન ધોરણમાં ઝડપી ઉન્નતિ માટે તમામ આવશ્યક ચીજોનું, અને સાથોસાથ સોવિયેત પ્રજા વિશ્વાસ અને સ્વસ્થતાપૂર્વક તેનો શાન્તિમય શ્રમ ચાલુ રાખી શકે તે માટે તમામ આવશ્યક વસ્તુઓનું એ ઉત્પાદન કરી શકે છે.

પ્રજા માટે એ કે ત્રણ વર્ષની અંદર ખોરાક અને કારખાનામાં બનાવેલ માલની વિપુલતા પેદા કરવી, એ કાર્ય નક્કી કરવામાં આવ્યું છે અને એ આજે ઝડપથી અને સફળતાપૂર્વક અમલમાં મૂકાઈ રહેલ છે. લોક જરૂરિયાતની તમામ ચીજોની વિપુલતા તથા તેની સાથોસાથ ભાવ ઘટાડાની એકધારી નીતિનો અર્થ, સાચી રોજી અને સહિયારા કિસાનોની આવકોમાં ઝડપી વધારો, પ્રજાની વધતી જતી જરૂરિયાતોનો સંતોષ અને તેમનાં જીવન ધોરણની નિર્ણયાત્મક ઉન્નતિ, એ થાય છે.

સોવિયેત રાજ્યની પ્રચંડ શકિતઓ આ વહેણમાં વાળવામાં આવી છે. સોવિયેત પ્રજાની પ્રવૃત્તિઓને આ માર્ગે વિકસાવવામાં આવે છે. અમેરિકાની ઇજારાદાર પેઢીઓના એક માત્ર ઉધ્ધાર તરીકે "યુધ્ધ માનસ" પેદા કરવાનું 'નેશન્સ બિઝનેસ" નામના પત્રે સૂચવ્યું હતું. સોવિયેત રાજ્યને ઉપર્યુકત વિકાસક્રમમાં આ "યુધ્ધ માનસ" ની જરૂર છે ? અથવા વિશેષ તો, એ આની સાથે મુદ્દલ સુસંગત છે ? સોવિયેત પ્રજા અને તેમનાં રાજ્યે જે મહાન કાર્યો પાર પાડવાનું માથે લીધું છે તે માટે માત્ર શાન્તિ, કાયમી અને

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સ્થિર શાન્તિ એ મુખ્ય અંને અનિવાર્ય જરૂરિયાત છે, એ શું સાફ સમજાતું નથી ?

આક્રમણખોરો જે સોવિયેત વિરોધી ગંદકી ફેલાવી રહ્યા છે એ પૂરેપૂરી વાહીઆત છે એ સમજવા માટે એક પ્રશ્ન પૂછવાની જ જરૂર છે: આપણા જમાનામાં યુદ્ધો શા માટે શરૂ કરવામાં અને ચલાવવામાં આવે છે ?

સોવિયેત સંઘને તેનો પ્રદેશ વધારવાની જરૂર છે ? સોવિયેત રાજ્ય પૃથ્વીની સપાટીનો છઠ્ઠો ભાગ ધરાવે છે. દેશમાં વિશાળ વિકાસ કામ ચાલી રહ્યાં છે જે દર વર્ષે ઉપયોગી જમીનમાં પ્રચંડ અને વધુ વધુ મોટા વિસ્તારોનો ઉમેરો કરે છે. સોવિયેત પ્રજા, પરદેશના મુલકો ગળી જવામાં નહીં, બલ્કે કુદરતની કાયાપલટના આ સર્જનાત્મક શ્રમમાં, સંપત્તિનાં નવા સાધનો શોધે છે.

એ તો સર્વવિદિત છે કે, કાચા માલના સાધનોની અને તૈયાર માલના વેચાણની બજારોની લોભી દોટ મૂડીવાદી સત્તાઓ વચ્ચે ઉગ્ર હરીફાઈમાં પરિણમે છે અને અનેકવાર લોહીયાળ લશ્કરી સંઘર્ષોમાં પરિણમે છે.

કાચા માલના સાધનો પરત્વે સોવિયેત સંઘની શું સ્થિતિ છે ? ઝારશાહી અમલ હેઠળ અણસ્પર્શી પડી રહેલ અગાધ કુદરતી સમૃદ્ધિની સોવિયેત સમયમાં મોજણી કરવામાં આવી છે, ને એ જનતાની સેવામાં મૂકવામાં આવી છે. નવાં રાક્ષસી હાઇડ્રોઇજનેરી અને બીજાં બાંધકામો આ પ્રચંડ રાષ્ટ્રીય સમૃદ્ધિમાં અનેક ગણો વધારો કરે છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

પરંતુ કદાચ, સોવિયેત સંઘને કાચા માલનાં સાધનોની જરૂરત નહીં હોય, પણ માલના વેચાણ માટે બજારોની જરૂર હશે ? કદાચ એને તેના ઉદ્યોગો અને ખેતીવાડી માટે કાપડ, યંત્રો અને ખોરાકના નફાકારક વેચાણનો પ્રબંધ કરવા માટે પરદેશના મુલકો પડાવી લેવાની જરૂરત હશે તો ?

પરન્તુ મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે, સોવિયેત સંઘમાં ઉત્પાદનની કટોકટી જેવી ચીજ છે નહીં અને હોઈ શકે નહીં. સોવિયેત સંઘનો આર્થિક પાયો સમાજવાદી પધ્ધતિના અર્થતંત્ર અને ઉત્પાદનનાં સાધન સામગ્રીની સમાજવાદી માલિકીનો બનેલો છે. સોવિયેત સંઘમાં મૂડીવાદી હરીફાઈ, અંધાધુંધીભરી બજારો, "વધારાની" વસતિ, બેકારી અને કટોકટીઓ છે નહીં અને હોઇ શકે નહીં. સમસ્ત રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્ર એક અખંડ રાજ્ય યોજનાને અધીન છે. સોવિયેત સંઘની આંતરિક બજારની શકિત વ્યવહારમાં અગાધ છે, કેમ કે, પ્રજાની આબાદી, જીવન ધોરણ અને ખરીદીમાં એકધારો વધારો થયા કરે છે, અને હમણાંજ બતાવ્યા મુજબના વિકાસના નવા તબક્કામાં એ અભૂતપૂર્વ ઝડપે વધશે. આ વસ્તુને કારણે જ સોવિયેત સંઘમાં કટોકટીની શકયતા હોતી નથી. પ્રજાની ભૌતિક અને સાંસ્કારિક જરૂરિયાતોને સૌથી વધુ સંતોષ આપવાના કાર્યને સંપૂર્ણ રીતે વરેલું સમાજવાદી ઉત્પાદન, આ જરૂરિયાતોના વિકાસને અનુરૂપ અદ્યતન ટેકનિકના પાયા પર અવિરામ રીતે વિકસે છે અને સુધરતું રહે છે.

સોવિયેત સંઘ અલબત્ત, વિદેશો સાથેના વેપારમાં ખુશીથી જોડાય છે, પરંતુ એને બજારો હાથ કરવાની હોતી નથી. એ કોઈ પણ દેશ સાથે પરસ્પર લાભ અને સંપૂર્ણ સમાનતાના ધોરણે વેપાર કરવા તૈયાર છે અને કરે પણ છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ખરેખર આ પરિસ્થિતિ હેઠળ, સોવિયેત સંઘ તરફ દુશ્મનાવટ દાખવનાર, અને સોવિયેત રાજ્ય આક્રમણની તૈયારી કરી રહેલ છે એવા હાસ્યજનક અને હેતુપૂર્વક જૂઠા આક્ષેપો કરનાર અખબારોએ તેના વાચકોને સૌથી પ્રથમ તો એ પુરવાર કરવાની જરૂર છે કે, સોવિયેત સંઘ કોઈ જરૂર વગર, કોઈ કારણ વગર સામાન્ય સમજણના અંશ પણ વગર યુદ્ધ ખેલવા તૈયાર થઈ રહેલ છે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

યુદ્ધ-માનવ જાતિ સામેનો સૌથી મહાન અપરાધ

શાન્તિમય સર્જનાત્મક પ્રયાસોમાં પરોવાયેલો સોવિયેત સંઘ આજે દુનિયામાં શાન્તિનો સૌથી મજબુત દુર્ગ છે. લાખો-કરોડો લોકોને સમાવિષ્ટ કરતું અને સમસ્ત પૃથ્વી પર ફેલાયલું ભવ્ય શાન્તિ આંદોલન સોવિયેત સંઘની સંપૂર્ણ સહાનુભૂતિ અને ટેકો ભોગવે છે. રાષ્ટ્રીયતાના કે ચામડીના રંગના કશા પણ ભેદભાવ વગર, કોઈ પણ દેશની મહેનતકશ જનતા જોડે બિરાદરીની ભાવનાભરી એકતાના સિદ્ધાંતોને વફાદાર એવો સોવિયેત સંઘ માત્ર પોતાને ખાતરજ નહીં, બલ્કે સમસ્ત દુનિયાના લોકો ખાતર શાન્તિ માટે લડે છે. પોતાની તાકાતમાં સંપૂર્ણ અને સ્વસ્થ વિશ્વાસથી ભર્યું સોવિયેત રાજ્ય માનવજાતિને નવી યાતનાઓમાંથી બચાવવા અને વિશ્વ સંસ્કૃતિને વિનાશમાંથી રક્ષવાને ખાતર યુદ્ધ વિરૂદ્ધ લડે છે.

સોવિયેત પ્રજા છત્રીસ વર્ષથી પ્રેમ અને શાન્તિની તથા અન્ય પ્રજાઓ તરફ આદરની ભાવનામાં ઉછરી છે.

સોવિયેત શાળામાં સાત વર્ષનું બાળક જે શબ્દો સૌથી પહેલા શીખે છે તેમાંનો એક પવિત્ર શબ્દ છે : **શાન્તિ.** સોવિયેત સંઘના અખબારો અને રેડીઓ વી. આઈ. લેનિન અને જે. વી. સ્ટાલિનનાં શિક્ષણથી શરૂ થયેલા શાન્તિના વિચારોની અશ્રાંત રીતે હિમાયત કરે છે અને આક્રમણના, કોઇ પણ આક્રમણખોર યુદ્ધનાં ગુનાખોર સ્વરૂપને ઉઘાડું પાડે છે, સોવિયેત લેખકોના કાવ્યો, નવલો અને નાટકો શાન્તિના વિચારથી ભર્યાં હોય છે. કલાકારો અને શિલ્પીઓ દરેક પોતાના

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

માધ્યમ દ્વારા એ જ લાગણીઓ અને વિચારો—શાન્તિના પ્રયાસને વ્યકત કરે છે.

સોવિયેત સંઘની આક્રમણખોરી અંગે અવિરત શોરબકોર મચાવતા નિંદાખોરો સોવિયેત સાહિત્ય, નાટ્યગૃહ, સીનેમા, ચિત્રકળા કે શિલ્પની એક જ કૃતિ અગર ઓછામાં ઓછો એક અખબારી લેખ કે રેડીઓ વિવેચન બતાવે જે, સોવિયેત પ્રજાને આક્રમણનો—આક્રમણખોર યુદ્ધ ખેલવાનો આદેશ આપતું હોય !

સોવિયેત સંઘમાં કોઈ પણ નાગરિક પોતાની જાતને યુદ્ધ પ્રચારમાં જોડાવા દે તો એ દેશનો દુશ્મન ગણાય છે. ૧૯૫૧ના માર્ચની ૧૨મીએ સોવિયેત સંઘની સર્વોચ્ચ સોવિયેતે સર્વાનુમતે શાન્તિ રક્ષાધારો પસાર કર્યો હતો. તે નીચે મુજબ છે :

"રાષ્ટ્રો વચ્ચે શાન્તિ અને મૈત્રભર્યા સંબંધો દૃઢ બનાવવાનું લક્ષ્ય ધરાવતી શાન્તિની સોવિયેત નીતિ મુજબ ચાલતી સોવિયેત સમાજવાદી પ્રજાસત્તાકોના સંઘની સર્વોચ્ચ સોવિયેત,

"એક જ પેઢીના જીવન કાળ દરમ્યાન બે વિશ્વ યુદ્ધોની આફતો-માંથી પસાર થયેલ પ્રજાઓની સદ્ભાવના અને ન્યાય વૃત્તિ, અમુક રાજ્યોના આક્રમણખોર વર્તુલોના બેધડક યુદ્ધ પ્રચારને ચલાવી લઈ શકે નહીં. સર્વોચ્ચ સોવિયેત, ગુનાખોર પ્રચાર પર પ્રતિબંધ મૂકવાની અને તેને વખોડી કાઢવાની સમસ્ત પ્રગતિશીલ માનવ જાતિની ઇચ્છાને વ્યકત કરતી બીજી વિશ્વ શાન્તિ કોંગ્રેસની અપીલ પ્રત્યે પોતાની સંમતિ જાહેર કરે છે.

"સોવિયેત સમાજવાદી પ્રજાસત્તાકોના સંઘની સર્વોચ્ચ સોવિયેત ઠરાવે છે કે,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

૧. કોઈ પણ સ્વરૂપમાં ચાલતો યુધ્ધ પ્રચાર શાન્તિના ધ્યેયમાં સુરંગ ચાંપે છે, નવાં યુધ્ધનો ભય પેદા કરે છે અને તેથી એ માનવ-જાતિ સામેનો ભયંકર અપરાધ છે.

૨. યુધ્ધ પ્રચારના અપરાધી લોકો પર મુખ્ય ગુનેગારો તરીકે કામ ચલાવવામાં આવશે."

આ કાયદો સોવિયેત સંઘની આખી વિદેશનીતિ સાથે સીધો સંકળાયેલો છે અને તેને સંપૂર્ણ રીતે અનુરૂપ છે. કોઈ પણ સોવિયેત વ્યક્તિ આક્રમણખોર યુધ્ધને સૌથી નીચ ગુનો ગણે છે. અણુશસ્ત્રો પર પ્રતિબંધ મૂકવો અને એનો પહેલો ઉપયોગ કરનાર કોઈ પણ રાજ્યની સરકારને યુધ્ધ ગુનેગાર જાહેર કરવી, એવી માગણી કરતી વિશ્વશાન્તિ સમિતિની સ્ટોકહોમ અપીલ પર સોવિયેત સંઘમાં ૧૧૫૨૭૫૯૪૦ લોકોએ સહી કરી હતી. એક વર્ષ બાદ પાંચ મહાસત્તાઓ—સોવિયેત સંઘ, ચીન, અમેરિકા, બ્રિટન અને ફ્રાંસ—વચ્ચે શાન્તિ કરાર ઘડવાની અપીલ પર ૧૧૭૬૯૩૨૦ સહીઓ એકઠી કરવામાં આવી હતી. એટલે કે, આ બન્ને દસ્તાવેજો પર દેશની પુખ્ત ઉમ્મરની સમસ્ત વસતિએ સહી કરી હતી. મૂડીવાદી પધ્ધતિનાં રાજ્યો અને સમાજવાદી અર્થતંત્રની પધ્ધતિ ધરાવતાં રાજ્યોનાં શાન્તિમય સહ-અસ્તિત્વનો, પરસ્પર લાભદાયક શાન્તિમય સહકારનો વિચાર સોવિયેત વિદેશનીતિનો પાયાનો પત્થર છે.

જે. વી. સ્તાલીને આ વિચારને વારંવાર પ્રકટ કર્યો છે. ૧૯૪૭ના એપ્રિલની ૯મીએ હેરલ્ડ સ્ટાસેન સાથેની વાતચીતમાં જે. વી. સ્તાલીને જણાવ્યું હતું: "સર્વ પ્રથમ લેનિને બે પધ્ધતિઓના સહકારનો વિચાર વ્યકત કર્યો હતો. લેનિન અમારા ગુરૂ છે અને અમે સોવિયેત પ્રજા લેનિનના શિષ્યો છીએ........" લેનિનનો ઉલ્લેખ અત્યંત મહત્ત્વનો છે, કેમ કે, ઉપરનિર્દિષ્ટ ૧૯૫૧નો શાન્તિરક્ષા ધારો જાહેર

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

કરે છે કે, યુધ્ધ પ્રચાર કરનારા લોકો ગુનેગારો છે અને તેમના પર કામ ચલાવવામાં આવશે. હકીકતે ૧૯૧૭માં પસાર થયેલાં શાન્તિનાં ફરમાનમાં લેનિને કહ્યું હતું કે, દરેક આક્રમણખોર યુધ્ધ "માનવતા સામેનો સૌથી મહાન અપરાધ છે" એનુંજ એ સમર્થન અને પુનરુચ્ચારણ કરે છે. આ રીતે અકટોબર ક્રાંતિના બીજા જ દિવસે સોવિયેત રાજ્યના સંસ્થાપકે આરંભેલી શાન્તિ માટેની લડત આજના સમયમાં પણ ચાલી રહી છે.

સોવિયેત રાજ્યના આગેવાનોએ હમેશા કહ્યું છે કે, સામાજિક પધ્ધતિમાં ફરક હોવા છતાં, સામ્યવાદ અને મૂડીવાદનું સહ અસ્તિત્વ, બીજા દેશો સાથે સહકાર અને વેપાર એ તદ્દન શકય વસ્તુ છે. ફકત એટલું હોવું જોઈએ કે પરસ્પર સહકારની ઇચ્છા હોય, લીધેલી જવાબદારીઓના પાલનની તત્પરતા હોય અને સમાનતા તથા અન્ય દેશોની બાબતોમાં બીન-દખલગીરીનો સિધ્ધાન્ત પળાતો હોય. સોવિયેત સરકારના વડા જી. એમ. માલેન્કોવે જણાવ્યું છે કે, આજે એવો કોઈ તકરારી કે અનિર્ણિત સવાલ નથી જેનું શાન્તિમય રીતે સમાધાન ન થઈ શકે.

શાન્તિ વગર, રાષ્ટ્રોના સહકાર વગર કોઈ પણ જાતની સામાજિક કે સાંસ્કારિક પ્રગતિ શકય નથી. સમસ્ત સોવિયેત પ્રજા અને આજના સમયના તમામ બુધ્ધિશાળી અને સાચદિલ સ્ત્રી અને પુરૂષો એમ માને છે.

પરન્તુ માન્યતા એકલી પુરતી નથી. આમ જનતાની પ્રવૃત્તિઓ-પ્રયાસોની જરૂર છે. યુધ્ધનાં કતલખાનાંના ડરાવતા ત્રાસમાંથી માનવ-જાતિને ઉગારી લેવાનું કામ આમ જનતા પોતાના હાથમાં નહીં લે ત્યાં સુધી આ ભય દુનિયા પર ઝળુંબતો રહેશે.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

સાર

તો, સોવિયેત સંઘ શાન્તિ માટે શા માટે લડે છે? આપણે ઉપસંહાર કરીએ.

સર્વ પ્રથમ તો સોવિયેત સંઘ શાન્તિ માટે એટલા માટે લડે છે કે, એના નાગરિકોમાં આક્રમણખોર યુધ્ધમાં હિત ધરાવતા એવા કોઈ લોકો, કે સૌથી વધુ નફાઓ મેળવવા અર્થે બીજાં રાષ્ટ્રોને ગુલામ બનાવવા માટે યુધ્ધની તૈયારી કરતા કોઈ થેલીદારો કે ઇજારાદારો નથી.

સોવિયેત સંઘ શાન્તિ માટે લડે છે તેનું બીજું કારણ એ છે કે, સોવિયેત રાજ્યમાં રાજકીય સત્તા મહેનત કરનારાઓના—જનતાના હાથમાં છે. અને જનતા આક્રમણખોર યુધ્ધોને ધીક્કારે છે કેમ કે, એની ખુવારી એણે જ સહેવી પડે છે.

ત્રીજું, સોવિયેત સંઘ એક સમાજવાદી રાજ્ય છે જ્યાં જમીન કારખાનાં અને ઉત્પાદનનાં તમામ સાધનો જનતાની માલિકીનાં છે; એટલે એ શાન્તિ માટે લડે છે. રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રના યોજનાપૂર્વકના વિકાસે વધુ પડતા ઉત્પાદનની કટોકટીઓ તથા બેકારીને સંપૂર્ણપણે નાબુદ કર્યાં છે અને ઉત્પાદનના વિકાસને પ્રજાની સતત વધતી જતી જરૂરિયાતોના સૌથી વધુ સંતોષને અધીન—અનુરૂપ બનાવ્યો છે. સમાજવાદ એટલે શાન્તિમય બાંધકામ ને સતત વિસ્તારતા રચનાત્મક પ્રયાસો, આમ જનતાના મુક્ત સર્જક પ્રયાસો.

ચોથું, સોવિયેત સંઘ શાન્તિ માટે એ કારણે લડે છે કે, એ સમાજવાદી રાષ્ટ્રોનું રાજ્ય છે. રાષ્ટ્રોની મૈત્રીના લાભો મેળવ્યા

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

અને માણ્યા હોવાથી સોવિયેતોના દેશની પ્રજા અને સરકાર તમામ પ્રજાઓ સાથે સહકાર માટે મથ્યા વગર—અને હકીકતે મથે છે—તેમજ દુનિયાના તમામ રાષ્ટ્રોનાં સાર્વભૌમત્વ અને અધિકારોની સમાનતા પ્રત્યે આદરની નીતિને અનુસર્યા વગર રહી શકે નહીં.

સોવિયેત સંઘ રાજ્યો વચ્ચે કોઈ પણ યુધ્ધની વિરૂધ્ધ છે; અને તમામ સંઘર્ષો તથા વિવાદાસ્પદ પ્રશ્નોના શાન્તિમય ઉકેલ માટે મથે છે.

પાંચમું, સોવિયેત સંઘ શાન્તિ માટે એ કારણે લડે છે કે, તેને પોતાનાં ભૌતિક બળોની તાકતનું તથા તેનાં ધ્યેયનાં ન્યાયીપણાનું સંપૂર્ણ ભાન છે. સોવિયેત જનતાને ખાતરી છે કે, એ તેના શાન્તિમય રચનાત્મક શ્રમથી મહાન ધ્યેયો પ્રાપ્ત કરશે અને યુધ્ધ તેમની પ્રગતિમાં ફકત રૂકાવટ અને અવરોધ જ પેદા કરી શકે.

पुस्तकालय
गुरुकुल काँगड़ी

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

નવાં તાસ પાક્ષિકો

અમને જણાવતાં આનંદ થાય છે કે, અમારા ઘણા વાચકોની ઇચ્છાના પ્રત્યુત્તરમાં અમે અમારાં અંગ્રેજી સચિત્ર પાક્ષિક "સોવિયેત-લેન્ડ"ની ઉર્દૂ અને તામિલ આવૃત્તિઓ "સોવિયેત દેસ" અને "સોવિયેત નાડુ" શરૂ કરી છે. આ પાક્ષિકોમાં સોવિયેત પ્રજાનાં રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રનાં તથા સંસ્કારનાં તમામ ક્ષેત્રોની તેમની પ્રવૃત્તિઓ અને જીવન, તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય બાબતોના છેલ્લામાં છેલ્લા પ્રસંગ-વિકાસ અંગેની સમીક્ષાઓ આવે છે.

પ્રકાશન તારીખો:—

"સોવિયેત દેસ" (ઉર્દૂ) દરેક મહીનાની ૫મી અને ૨૦મી.

"સોવિયેત નાડુ" (તામિલ) દરેક મહીનાની ૧૦મી અને ૨૫મી.

લવાજમના દર:—

વાર્ષિક: રૂપિયા: ૩. અર્ધવાર્ષિક રૂ. ૧–૮–૦

ત્રિમાસિક રૂ. ૦–૧૨–૦ એક નકલ રૂ. ૦-૨-૦

— એજન્સી શરતો હમેશ મુજબ —

તમારા ઓર્ડરો નીચેનાં સ્થળે મોકલો:—

તાસ, પો–બો. નં. ૨૪૧, નવી દિલ્હી.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar